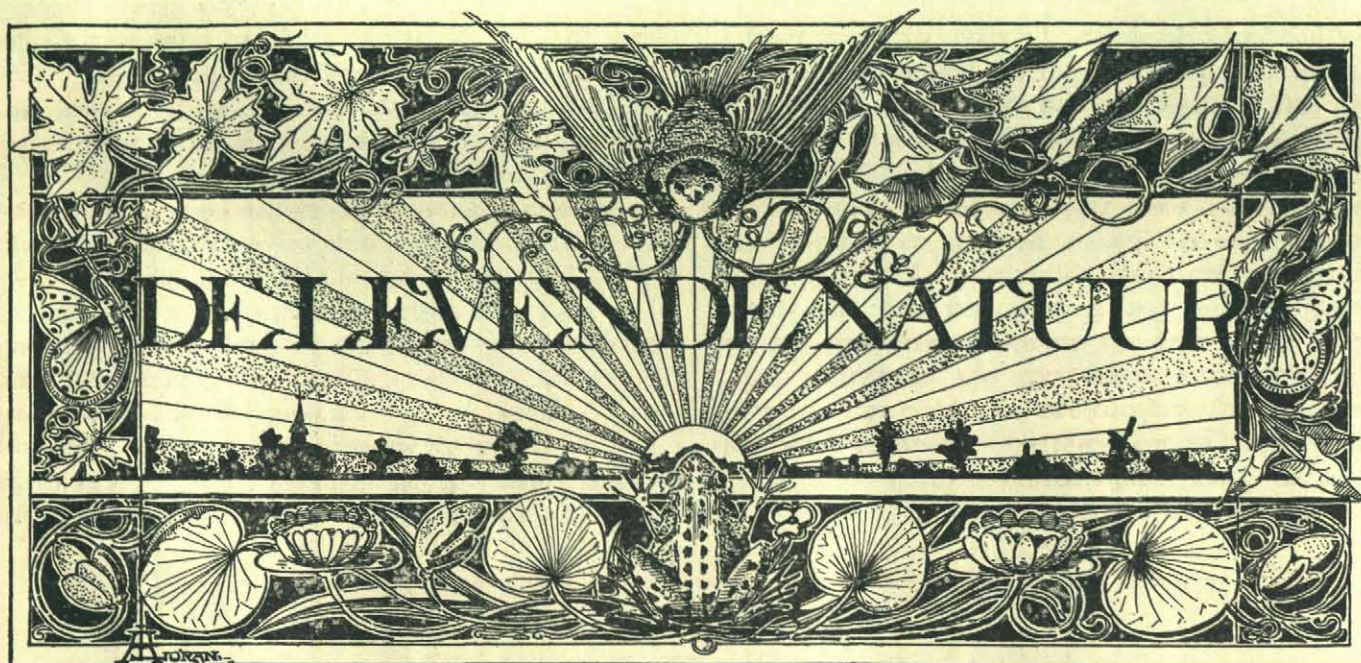

REDACTIE :

E. HEIMANS, J. JASPERS JR. EN JAC. P. THIJSSÉ.

Adres van de Redactie :

E. HEIMANS, ROZENGRACHT 63, AMSTERDAM.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

VLIERBESSEN.

In de laatste dagen van Juli begint het Zigeuner-leven der vogels. Voor dien tijd heeft iedere boomgaard, ieder boschje zijn vaste bewoners en kunt ge op vaste tijden uw spotvogelbuurman of uw vink-vriend op zijn eigen lievelingstakje aantreffen; dezelfde vliegenvanger altijd is het, die dag aan dag zijn jachtpost betreft op een dorren tak van uw ouden perenboom, waar even geregeld de winterkoning, die in uw zwarte bessen huist, hem tegen tien in den morgen komt lastig vallen met zijn geschetter en getrippel. Komt door 't een of ander toeval een vreemde vogel in de gaarde, dan is de heele tuin in opstand, want ieder handhaaft zijn rechten en voor vreemde indringers is geen plaats meer beschikbaar.

Maar als de jongen eenmaal groot en zelfstandig zijn, wordt dat wel anders: eerst komen benden spreuwen de rust verstoren, en als de hondsdagen-zon de bessen rijp stooft, begint het zigeuner-leven der vogels. Iedere dag brengt nieuwe zwervers en wie een weinig geluk, heel veel geduld en een geschikte observatiepost heeft, kan in eenige weken een aanzienlijk deel van de Nederlandsche vogelbevolking te zien krijgen. Nu is het tijd, om de avonden door te brengen langs 't slibbig strand van de Zuiderzee of langs de Zeeuwsche en Zuid-

hollandsche stroomen, waar duizenden steltloopers in bonte verscheidenheid al azend en etend hun weg zoeken naar de winterkwartieren. In 't stoppelveld zwerven allerlei zaadeters, terwijl 't struikgewas en de hagen in dorpen en voorsteden en achterbuurten weer andere gasten lokken.

Verscheiden vogels, die zich anders nooit te Amsterdam vertoonen, heb ik in dien tijd als 't ware voor 't grijpen gehad in een vervallen achterbuurtje, waar een half vergane houtzaagmolen de wacht hield over een paar bouwvallige huisjes, die nog maar op den slooper wachtten, om plaats te maken voor een modern hol-oogig bouwblok.

Er woonde geen mensch meer, misschien sliep er des nachts soms een zwerveling, maar die was dan al weg, als ik 's morgens om een uur of zeven een verborgen plekje opzocht in de drassige tuintjes, waar een paar roode balsemien nog den strijd volhielden tegen de overwoekerende zwarte-nachtschade. Daarachter stonden vlierstruiken, echt oude patriarchen met mossige, halfvergane stammen van twee voet dik, waaruit de loten van 't laatste jaar drie, vier meter hoog opschoten en aan hun top ombogen onder den last der zwarte, smakelijke bessen.

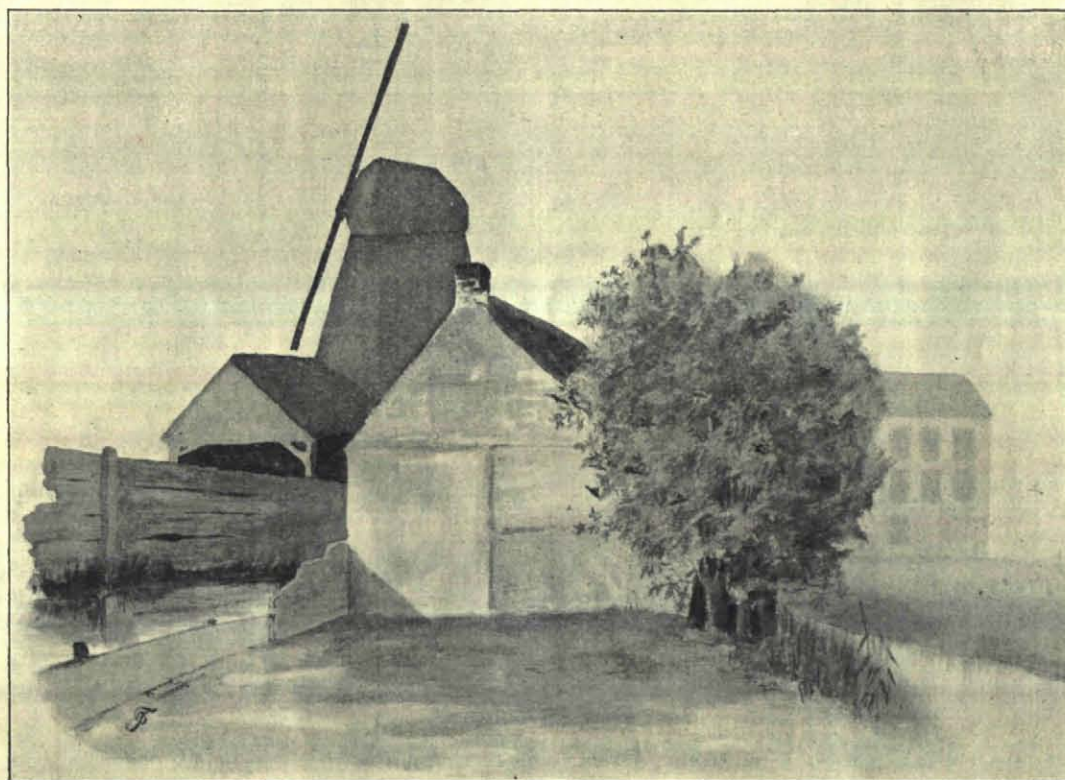
Dikwijls heb ik mij er over verwonderd, dat geen

der honderden kinderen, die elken dag daar voorbij kwamen, er aan dacht om die bessen te eten. Half rijp ooft is direct van hun gading, de eenige vrucht-dragende beuk in 't Vondelpark wordt ieder jaar formeel belegerd en ze eten zelfs de ongewone taxusbes: het zoete sappige roode omhulsel wel te verstaan, de pit gooien ze weg, want die is vergiftig. Zouden ze de vlierbessen ook voor vergiftig verslijten? Het zou geen wonder zijn: die struik groeit altijd toch op onprettige plaatsen: over 't slijmerig groene water van een stilstaande sloot, langs een achterafpaadje in gezelschap van verroeste kachelpijpen en weggeworpen schoeisel en dergelijke weerzinwekkende ongerechtigheden. Hij wordt behandeld ver beneden zijn verdiensten.

van frissche, gevederde bladeren, waartusschen de vruchttrossen bijna geheel schuil gaan.

Maar de vogeltjes weten ze wel te vinden, en iederen morgen kon ik er zeker van zijn, nieuwe gasten op mijn buitenplaats aan te treffen.

Het begon den eersten dag den besten met zwartkopjes. Heel zelden broedt er een paartje in 't park of in de groote tuinen van de stad, en nu zaten er hier zes in de vlier: vier mannetjes en twee wijfjes, allemaal jonge vogels, van die ronde donzige diertjes, op 't oog grooter dan de ouden, maar met iets onvolkomens in hun vormen, iets onbehelpens in hun bewegingen, waaraan meteen hun jeugd te kennen was. Een der mannetjes was al vol in kleur en zijn schedelkapje mooi pikzwart, wangen en

Ik houd van de vlier — ook van zijn bessen en de gelei, die je er van maken kunt — en waar ik ergens een groepje eerbiedwaardige vlierstruiken weet, ga ik altijd vast en zeker in de mooie Septembermaand een paar ochtenden in hun schaduw doorbrengen. En zoo had ik al lang een oogje op die vlieren in de Pekelharing-gang, eer nog de grond onteigend en de slooper in aantocht was.

Wat kan het in September lang achtereen mooi weer zijn en hoe heerlijk weet de vlier daarvan te profiteeren! Al de andere boomen zien er loom en vermoeid uit. Voor het loof, verschroeid door de zomerzon en bedekt met stof, blijft geen andere uitweg meer over, dan te verkleuren en af te vallen. De vlier evenwel ontwikkelt steeds nieuwe paren

nekveeren glad blauwachtig grijs en op den rug die bruine kleur, die even in 't groenbrons trekt en waaraan zwartkopjes, grasmusschen en tuinfluiters dadelijk van alle andere kleine zangvogels te onderscheiden zijn.

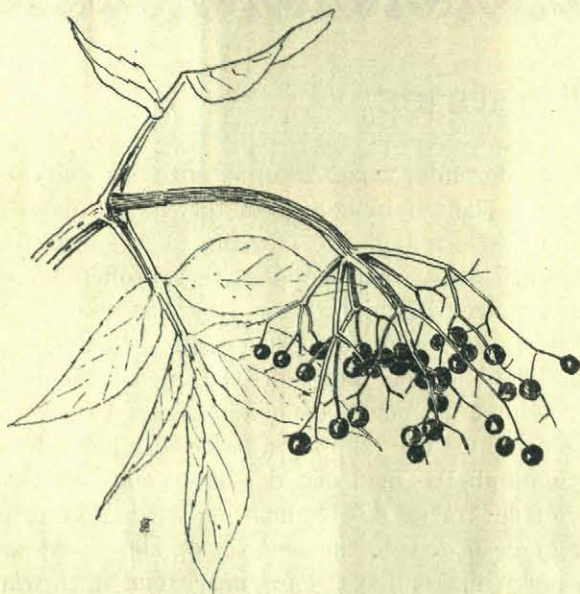
De anderen hadden nog bruin in hun kalotje, dat bij de wijfjes heelemaal effen roestkleurig was. De onderzijde was wit, witter dan bij de oude vogels.

Ze waren nogal eendrachtig en blijkbaar al ervaren vlierbezoekers, want ze zochten de zwartste bessen uit en lieten de paarse zitten. Eén heel eigenaardige gewoonte had deze familie, iets, dat ik bij al de verdere bezoekers niet opgemerkt heb, ofschoon daar ook nog menig zwartkopje bij was. Dat was dit. Als ze een poosje gegeten hadden, kropen ze

alle zes bijeen en gingen stil naast elkander op een takje zitten — zoo in een Giacomelli-gelid. Roerloos zaten ze daar, ineengedoken, de spitse snaveltjes schuin omhoog, en in de jeugdig-gele mondhoeken die uitdrukking van diepe zorg en nadenken, die aan jonge vogeltjes eigen is.

Ze zaten daar net, alsof ze verwachtten gevoerd te worden. Misschien waren ze nog niet lang zelfstandig. In elk geval was 't een laat broedsel, want in 't begin van September, ('t was de vierde) zijn de jonge Sylvia's meestal reeds weg en beginnen de ouden al te trekken.

Dat was in mijn vlierstruiken duidelijk te zien, want in de volgende week, van tien tot vijftien September, trof ik er bijna niet anders aan dan oude tuinfluiters en molenaartjes, met een enkele grauwe

Vlierbessen.

grasmusch en wat jonge roodstaartjes. Eerst meende ik jonge nachtegalen te zien: die zijn toch ook zoo rossig boven den staart en langs de rugzijde, maar 't wippen met den staart hief alle onzekerheid op. Het is bij die roodstaartjes alsof de staart in plaats van met spieren en gewrichten met stalen veeren aan de romp verbonden is, zoodat bij iedere beweging van 't diertje, maar vooral bij 't zitten gaan, dat lichaamsdeel aan 't trillen raakt, schijnbaar geheel en al buiten den wil van het vogeltje zelf. 't Is een echte trilbeweging, precies die van de fameuze breinaald op de eerste natuurkundige les over het geluid.

Met de jonge roodstaartjes kwamen ook jonge roodborstjes en beiden vormden een merkwaardige tegenstelling met de molenaartjes en tuinfluiters, die ik zoo straks noemde. Ze aten allen vlierbessen, dat was de eenige overeenkomst, maar de roodjes waren altijd druk en levendig; als ze niet aten, waren ze aan 't vechten en spelen, terwijl de verzadigde tuinfluiters en molenaars stil in 't zonnetje

zaten en zich hoogstens verwaardigden wat toilet te maken. Voor de grasmusch maak ik een loffelijke uitzondering, want die heeft gezongen, op 16 September 1897 en 't was wát een aardig liedje.

Wie óók druk zong, dat was de kleine tiftjaf, die vier dagen achtereen in 't tuintje kwam (13—17 September). Dat 't elken dag dezelfde vogel was, kon ik heel goed aan zijn zang hooren: hij was een van de weinige tiftjaffen, die hun eersten toon van iedere maat in tweeën zingen, dus niet: tiftjaf, tiftjaf, maar: tift-fe-tjaf, tift-fe-tjaf.

Ik heb hem geen vlierbessen zien eten, hij kwam om de zwarte bladluizen in de balsamieren, maar als hij er genoeg van had, ging hij in de vlierstruiken uitrusten en zingen. Het speet mij, dat hij zijn wijfje niet bij zich had. Een fitis, die in zijn dagen de vlierstruik bezocht, en die tusschen twee haakjes wél van de bessen at, had zijn vrouwtje wél bij zich.

Daar lette ik bijzonder op, of ik met paartjes te doen had. Ieder weet, dat in 't voorjaar de mannetjes meest vooruit trekken en dat de wijfjes soms dagen, ja weken later arriveeren. In 't najaar schijnt dat niet zoo te zijn, want ik telde in mijn gezelschappen bijna evenveel wijfjes als mannetjes. Nu is daarmee nog volstrekt niet gezegd, dat die dan ook paarsgewijze bij elkander behoorden. Van mijn fitissen zou ik dat wel durven beweren, want die twee riepen elkander en zochten elkaar op, alsof 't puur in de lente was.

Een paar molenaartjes deden ook heel innig en voor een enkel paar grasmussen, die op 20 September aanwezig waren, zou ik ook wel durven instaan.

De molenaartjes zijn na de zwartkopjes wel onze aardigste grasmussen. Ze zijn amper iets grooter dan een fitis, vol leven en beweging en allersierlijkst van vorm en kleur. Daarvoor heeft het volk hem dan ook zijn aardigen naam gegeven, die zoo uitstekend past bij het effen bestoven poedergrijs van den rug, het grijsblauwe van den kop en 't zachte wit van keel en borst, dat soms overgaat in heel teer rozerood. En dan nog lichtbruine oogen, een blauw snaveltje en blauwe pootjes.

Ze zongen ook, of liever, ze zaten vaak bij drie of vier op een rijtje te kweelen op de manier van zwaluwtjes, heel lief en droomerig, juist het tegenovergestelde van hun druk lentegebabbel. Er was een kenmerkend onderscheid tusschen hun manier van eten en die van de tuinfluiters en grasmussen. Deze gingen altijd boven op den tros zitten en haptten om zoo te zeggen naar beneden, de molenaartjes daarentegen zochten een tak op onder of naast een tros en haptten dan zijwaarts of omhoog, net als musschen die de bladluizen aflezen van de onderzijde der eschdoornbladeren.

In de vlier vertoonden zich weinig musschen, wel kwamen af en toe afdeelingen spreeuwen neerploffen, tot groote consternatie der overige gasten. Met razenden haast scheurden ze de bessen los, lieten de helft vallen, slokten gulzig op, wat ze in den snavel hadden en waren in 't volgend oogenblik weer verdwenen. Hun haastige gulzigheid stak scherp af bij de bedachtzame vraatzucht der kleine zangertjes.

Tegen 't eind van September verminderde het bezoek, maar er waren ook maar weinig bessen meer overgebleven. Als curiosum vermeld ik nog twee rotspiepers en een kwikstaart, die alle drie bessen aten, maar die zeker toch meer aangetrokken

waren door de plassen op 't leeg bouwterrein aan den overkant van de sloot.

Over 't algemeen kon ik tevreden zijn en dikwijls heb ik nog gelegenheid gehad mij over den rijkdom van die Pekelharing-gang-bosschaadje te verbazen als ik onder andere struiken tevergeefs op bezoekers zat te wachten. En — den ouderdom der boomen in aanmerking nemend — kwam ik tot het vermoeden, dat de vogels ze maar niet bij toeval opzochten, maar dat ze een bekend station vormden op den grooten weg naar 't Zuiden. Jammer, dat de sloopers alles omgehakt hebben.

JAC. P. THIJSE.

Van onze Stekelbaarsjes.

Onze gewoonste soort, die evengoed in zout als in zoet water voorkomt, is de Driedoornige Stekelbaars, *Gasterosteus aculeatus* (links in de tekening). De alleen in zout water voorkomende heeft denzelfden hoofdvorm maar meer stekels; het is de Tiendoornige Stekelbaars *G. pungitius*. Dan hebben wij nog den Zee-Stekebaars, *G. spinachia* (rechts in de tekening). ZIE BLZ 207.

De eerste wordt overal gevangen, in zee en zoetwater, in grachten en slooten, maar heeft toch voorkeur voor helder stroomend water. Men ziet deze dieren soms bij duizenden. Ik herinner mij nog de omdamde poeltjes, die er indertijd ontstonden, toen het Merwedekanaal werd aangelegd; daar waren er zooveel, dat ze één laag op het water vormden, een levende oppervlakte!

Op 't oogenblik heb ik deze soort op drie plaatsen in het Aquarium; op één dezer plaatsen is ze bij toeval aangeland en wel in het haringen-bassin, waar de genoemde visschen met een paar kleine botjes en een kleine kreeft rondzwemmen, terwijl er zeemuizen en strandgapers op den bodem liggen.

Nu geven wij aan die haringen, vóór ze aan fijn vleesch of gehakte garnalen gewend zijn, kleine waterdieren, zooals krabbetjes, insecten en vischjes (behalve grondeltjes), die we in de buurt van Artis uit de vaarten scheppen. Onze stekels, een mannetje en een wijfje, moeten levende overblijfsels zijn van dat haringvoer, maar ze zijn daarmee in 't bassin gebracht, toen ze nog veel kleiner waren.

Nadat die twee behoorlijk gegroeid waren en een winter hadden doorgemaakt, zag ik op zekeren dag, hoe het mannetje bezig was, een kuiltje in het zand te maken in een hoek van het bassin. Met zijn bekje droeg hij het zand weg. Daarna haalde

hij op dezelfde wijze zee gras en wier en bevestigde die planten in het zand, terwijl hij onder het maken van een trillende beweging een slijmachtige stof ontlastte, waarmee die bouwstoffen werden aaneengekleefd. Eenige dagen lang namen die bezigheden al zijn tijd in beslag; zijn bekende roode kleur werd onder die bedrijven steeds mooier en hij zelf met het oogenblik heldhafter. Alles wat in de omgeving van zijn nestje kwam, hield hij op een afstand. Pas had een der botjes een beet gekregen, of de kreeft, die te dicht bij kwam, kreeg een prik in de oogen en nog een toe op zijn staartleden. Zoo hield hij kennelijk den wind er onder; ze waren bepaald bang voor hem. Van tijd tot tijd inspecteerde hij het nest, door er eens met den kop in te gaan, en wisselde al zijn bouwen en vechten af, door met het wijfje, dat nu en dan dicht bij hem kwam, rond te zwemmen. Ten slotte was het nestje klaar; het had twee openingen tegenover elkaar: een in en een uitgang dus. Toen kwam het wijfje er door heen en liet er eieren in achter, waarna onze vriend er zich ook nog een paar malen doorheen begaf, en verder het nestje met wier geheel toemaakte, op één kleine opening na.

Nu begon zijn vaderlijke zorg. Een dag of tien, twaalf stond hij in schuine richting boven 't nest en bracht er door regelmatige bewegingen der borstvinen een geregelde waterstrooming naar toe; ook werkte hij nu en dan nog wat in het zand, verschikte een stukje wier enz. Eindelijk kwamen de jongen en begonnen te zwemmen. Ging er een ver weg, dan haalde papa den kleine weer terug; dit duurde zoolang, tot ze den dooierzak kwijt waren; toen liet hij ze de wijde wereld ingaan, om voor zichzelf te zorgen.